

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

II

V. SĪĻA UN
I. NEIDERA
REDAKCIJĀ

FILOSOFISKĀ ANTROPOLOĢIJA

FILOSOFISKĀ
ANTROPOLOĢIJA

II

25

GADI
HUMANITĀRO
ZINĀTŅU
KATEDRAI

RSU

VELTĪJUMS
RSU HUMANITĀRO ZINĀTŅU
KATEDRAS 25. GADSKĀRTAI

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

II

RAKSTU KRĀJUMS
V. SĪĻA UN I. NEIDERA
REDAKCIJĀ

RĪGA • RSU • 2018

FILOSOFISKĀ ANTROPOLOĢIJA

UDK 141.319.8 (082)
F 56

Filosofiskā antropoloģija II: Rakstu krājums, veltīts RSU Humanitāro zinātņu katedras 25. gadskārtai. 2. sēj. Autoru kolektīvs: L. Bitiniece, M. Grīnfelde, Ģ. Jankovskis, I. Neiders, V. Sīle, V. Sīlis, E. Šauers, U. Vēgners, G. Vēja, A. Žabicka; Zin. red. V. Sīlis un I. Neiders; Sast. V. Sīlis, I. Neiders un A. Žabicka. Rīga: RSU, 2018. 294 lpp.

https://doi.org/10.25143/RSU_filos-antrop-II_2018_ISBN-9789934618512

Zinātniskie redaktori (Rīgas Stradiņa universitāte):

Dr. sc. soc., Mg. phil. Vents Sīlis

Dr. phil. Ivars Neiders

Sastādītāji (Rīgas Stradiņa universitāte):

Dr. sc. soc., Mg. phil. Vents Sīlis

Dr. phil. Ivars Neiders

Mg. sc. soc. Anna Žabicka

Recenzenti (Latvijas Universitāte):

Dr. habil. phil. Māra Rubene

Dr. sc. pol. Ivars Ījabs

RSU IPN vadītājs: Tenis Nigulis

RSU IPN galvenā redaktore: Aija Lapsa

Literārās redaktore: Regīna Jozauska un Indra Orleja

Korektore: Indra Orleja

Tehniskā redaktore: Ilze Reitere

Maketētāja: Ilze Stikāne

Vāka dizaina autors: Mikus Čavarts

Šīs publikācijas vai tās fragmentu pārpublicēšana vai reproducēšana jebkādā veidā (elektroniski, mehāniski, fotokopēšanas ceļā, ieraksta veidā u. tml.) bez izdevēja rakstiskas atļaujas aizliegta. Citējot atsauce uz izdevumu obligāta.

RSU IPN Nr. 16-135

© Rīgas Stradiņa universitāte, 2018

Dzirciema iela 16, Rīga, LV 1007

© Laura Bitiniece, Māra Grīnfelde, Ģirts Jankovskis, Ivars Neiders, Vija Sīle, Vents Sīlis, Edijs Šauers, Ginta Vēja, Uldis Vēgners, Anna Žabicka

ISBN 978-9934-563-18-8 (drukāts izdevums)

ISBN 978-9934-618-51-2 (elektronisks izdevums, tiešsaistē)

Priekšvārds

Krājumā “Filosofiskā antropoloģija II” tiek turpināts pirmajā krājumā iesāktais konceptuālais virziens, saskaņā ar kuru filosofiskā antropoloģija “ieņem vidutāja lomu starp dabaszinātnēm un humanitārajām zinātnēm, cenšoties apkopot dažādu zinātņu nozaru atklājumus par cilvēku” (Sīlis, 2015, 14). Tā ir multidisciplināra pieeja, kas izmanto filosofijas metodes, lai interpretētu empīriskus datus (procesus, stāvokļus) un izdarītu vispārinājumus par konkrētiem ar cilvēka eksistenci saistītiem jautājumiem.

Tāpat kā iepriekšējā krājumā, arī šī krājuma rakstu struktūra ir saistīta ar nepieciešamību aplūkot pagātnes domātāju veikumu, lai noskaidrotu, cik tas ir aktuāls mūsdienās. Vienlaikus krājuma autori cenšas iekļaut arī mūslaiku problēmas, kas parādās viņu izvēlētās tēmas kontekstā. Atbilstīgi katras tēmas specifikai tiek izskatītas vairākas teorētiskās nostādnes, kritiski analizēti to trūkumi un priekšrocības. Krājums sastāv no desmit rakstiem.

Māras Grīnfeldes rakstā “**Ķermenis un miesa**” cilvēka ķermeniskuma problēma tiek aplūkota no fenomenoloģijas viedokļa. To raksturo atteikšanās no teorētiskiem uzslāņojumiem jeb priekšstatiem par ķermeņa dabu, lai nodarbotos ar nepastarpinātas, tiešas sajūtu pieredzes pētījumiem. Fenomenoloģiskais skatījums rodas kā reakcija uz priekšstatu par ķermeni kā mašīnu, kas veidojās saskaņā ar jaunlaiku filosofiju, kurā īpaši problemātisks ir jautājums par ķermeņa un gara attiecībām. Tā pamatā ir M. Merlo-Pontī koncepcija par ķermenisko pieredzi – “dzīvoto ķermeni”, kurā ķermenis netiek nošķirts no patības. Tiek iztirzātas ķermeņa shēmas un tādi jēdzieni kā “aktuālais ķermenis”, “ieraduma ķermenis”, kā arī “promesošais ķermenis”. Nobeigumā tiek aplūkotas fenomenoloģiskā skatījuma priekšrocības, kā arī šī skatījuma kritika no sociālā konstrukcionisma pozīcijām.

Venta Sīļa raksta “**Seksualitāte**” ievadā tiek salīdzinātas divas teorētiskās pieejas seksualitātei – esenciālisms, kas seksualitāti raksturo kā dabisku, universālu dziņu, un sociālais konstrukcionisms, priekšroku dodot pēdējai. Sociālais konstrukcionisms nenoliedz seksualitātes bioloģisko pamatu, taču parāda, ka mūsu seksuālo uzvedību tomēr nosaka kultūras normas, kas apgūtas socializācijas procesā. Zigmunda Freida psihoseksuālās attīstības teorija tiek skatīta kā viens no pirmajiem centieniem aplūkot seksualitāti cilvēka personības attīstības kontekstā – Freids apraksta, kā infantilā seksualitāte pārtop pieauguša cilvēka dzimumbriedumā.

Rakstā dots arī vēsturisks atskats uz seksualitātes skaidrojumu filosofijā, kur tiek risināts jautājums, kā nodalīt pozitīvo, morāli akceptējamo seksualitāti no tumšas, amorālas iekāres, kuras dēļ cilvēki zaudē prātu un cilvēcību. Pēc tam tiek raksturots mūsdienu seksualitātes diskurss un tā teorētiskie skaidrojumi M. Fuko darbos, kuros seksualitāte parādās kā politiska problēma, un E. Gidensa idejās par sociālajām transformācijām, kuru rezultātā ir veidojušies mūsdienu priekšstati par seksualitāti. Tiek aplūkota arī psihoterapeites E. Perelas teorija par seksualitāti kā vitalitātes un personiskā piepildījuma līdzekli. Nobeigumā tiek secināts, ka seksualitāte ir jāskata kā eksistenciāla kategorija, kas izsaka un veido cilvēka unikālo personību.

Seksualitātes tematika tiek turpināta **Gintas Vējas** rakstā “**Dzimums un dzimte**”. Autore aplūko vairākus dzimumdiferences izpratnes veidus un ieskicē ar tiem saistītās teorētiskās problēmas. G. Vēja pievēršas dažādiem dzimumu konceptualizācijas vēsturiskajiem piemēriem, analizējot vairākus 19. gadsimta medicīnas profesionāļu un zinātnieku argumentus, un rekonstruē to, kā šie autori pamato bioloģiskā determinisma nostāju. Viņa raksturo vēsturisko dzimuma / dzimtes nošķiruma motivāciju un aplūko sociālā konstrukcionisma piemērus dzimtes socializācijas teorijās. Nobeigumā G. Vēja izvērtē dzimuma / dzimtes teorētiskās konsekvences.

Ivars Neiders rakstā “**Cilvēka uzlabošana**” uzmanību pievēršis pēdējos gados īpaši bioētikā diskutablajam jautājumam par iespējām uzlabot cilvēku ar biomedicīnisku tehnoloģiju palīdzību. Ierasti šis jautājums tiek skatīts, pievēršoties tā ētiskajiem aspektiem, proti, uzdodot jautājumu, vai šāda veida manipulācijas būtu morāli attaisnojamas, tomēr raksta autors cilvēka uzlabošanu aplūko no nedaudz citāda skatu punkta. Viens no raksta pamatjautājumiem ir, kādā nozīmē ir iespējams runāt par cilvēka kā cilvēka uzlabošanu? Lai uz to atbildētu, ir nepieciešams noformulēt izpratni, ko nozīmē būt cilvēkam. I. Neiders aplūko dažādas iespējamās versijas par to, kā mēs varam aprakstīt cilvēka dabu un kā šie apraksti palīdz skaidrot, ko nozīmē uzlabot cilvēku.

Laiks ir viena no universālākajām kategorijām mūsu domāšanā, tomēr atbildēt uz jautājumu, kā mēs varam definēt laiku, kāda ir laika daba, nav nemaz tik vienkārši. **Ulda Vēgnera** rakstā “**Laiks**” tiek piedāvāts ieskats mūsdienās aktuālās filosofu diskusijās par diviem ar laika izpratni saistītiem jautājumiem. Pirmkārt, tas ir jau minētais jautājums – kas ir laiks? Otrkārt, tas ir jautājums – kādi pieredzes nosacījumi ir nepieciešami, lai laika pieredze būtu iespējama? U. Vēgners šo jautājumu apskata, izšķirot trīs pamatpieejas jautājuma risinājumos – kinematogrāfisko, retencionālo un ekstensionālo modeli.

Savukārt **Edijs Šauers** rakstā “**Telpa**” analizē telpas konceptu, aplūkojot telpu no dažādiem aspektiem: kas ir telpa un vieta, telpa kā cilvēka uztveres forma, telpas miesa un vieta, telpas metamorfozes un jauni izaicinājumi saistībā ar telpas

jēdzienu. Rakstā tiek izsekots gan telpas un vietas nošķīrumam, parādot to nozīmju sākumu Platona un Aristoteļa pieteiktajos jēdzienos “chora” un “topos”, gan nozīmīgākajām filosofiskajām teorijām par telpu. Autors arī sniedz ieskatu tajā, kā XX gadsimta laikā par telpu ir mainījis domātāju priekšstats, kā ir notikusi telpas nozīmes transformācija no abstraktas telpas uz cilvēciski konkrētu, jēgpilnu vietu, vienlaikus parādot arī izaicinājumus, kādus telpas jēdzienā ienes telpas metaforizēšana (piemēram, zināšanu telpa), jaunākās tehnoloģijas, kas piedāvā tādu fenomenu kā virtuālā telpa, un telpas attiecības ar labirintu.

Girta Jankovska rakstā “**Valoda**” tiek uzdots jautājums par valodas izcelsmi – vai tā ir kaut kas dabiski pastāvošs vai tomēr ir uzskatāma par cilvēka radītu? Iedziļinoties šajā jautājumā, tiek analizēta atšķirība starp piktogrammām (valodtēliem) un alfabētisko pierakstu, kas fiksē skaņu virknējumu. Uzmanība tiek pievērsta arī cilvēka radītai kultūrai kā signifikācijas (apzīmēšanas, nosaukšanas) praksei, it īpaši saistībā ar mitoloģijas radīšanu, kur realizējas valodas sakrālā un profānā funkcija. Valoda bieži tiek raksturota kā instruments, kura īpašības ir saistītas ar lietojumu. Valoda tiek raksturota arī kā medijs, caur kuru pasaule tiek atveidota cilvēka uztverē un domāšanā. Trešais valodas raksturojums nepieļauj nošķīrumu starp valodisko un nevalodisko, uzsverot, ka cilvēka pasaule nenoliedzami ir valodiska. Nobeigumā Ģ. Jankovskis secina, ka ikviens no šiem raksturojumiem spēj izteikt tikai kādu no valodas aspektiem, bet neizsmēļ jautājumu, kas ir valoda.

Vija Sīle rakstā “**Spēle**” turpina aplūkot cilvēku kā kultūrradošu būtni. Spēle ir eksistenciāla vajadzība un vienlaikus viens no socializācijas līdzekļiem, ar kura palīdzību cilvēks apgūst kultūru veidojošās nozīmes. Rakstā aplūkota klasiskā J. Heizingas teorija, kurā cilvēks raksturots kā *Homo ludens* – būtne, kas pašrealizējas ar spēles palīdzību. Spēles pazīmes ir brīva darbība, atrautība no ikdienas dzīves, telpiskā izolētība. Savukārt R. Kaijuā teorija papildina šo uzskaitījumu ar to, ka spēle ir ar neprognozējamu rezultātu, tā neko neražo, ir pakļauta savai īpašajai spēles realitātei un ir fiktīva salīdzinājumā ar ikdienas dzīvi. Psihologa E. Berna spēles teorija aplūko spēli kā sociālā kontakta formu – noteiktas lomas realizāciju. Spēle ir nepārtraukta, papildinošu, slēptu transakciju sērija ar prognozējamu rezultātu. Savukārt Ē. Gofmanis lieto dramaturģisko pieeju – viņa teorijā spēle tiek skatīta caur “izrādes” metaforu – uzvedību nosaka aktiera atrašanās uz skatuves, aiz skatuves utt. Nobeigumā V. Sīle secina, ka spēle ir specifisks realitātes un iedomātā sajaukums, tādēļ daudzus gadījumos ir grūti nošķirt spēles situāciju no ne-spēles situācijas. Var teikt, ka dzīves māksla vienlaikus ir arī māksla spēlēt.

Filosofija mūsdienās ierasti tiek uzskatīta par teorētisku un no ikdienas dzīves tālu stāvošu disciplīnu. Tomēr šāds priekšstats ir nepatiess. Jau kopš filosofijas pirmsākumiem tā ir bijusi saistīta ar jautājumu, kā cilvēkam dzīvot savu dzīvi, un šis jautājums ir bijis svarīgs ne tikai antīko Atēnu iedzīvotājam, bet arī cilvēkiem

vēl joprojām. **Laura Bitiniece** rakstā “**Dzīvesmāksla**” pievēršas tieši šim filosofijas aspektam. Autore sniedz ieskatu četru antīko filosofijas skolu (kiniķu, skeptiķu, epikūriešu un stoiķu) uzskatos un, atsaucoties uz ievērojamo antīkās filosofijas pētnieku Pjēru Ado, apraksta šo skolu izstrādātās garīgo vingrinājumu tehnikas. Nobeigumā L. Bitiniece pievēršas mūsdienās pastāvošajai paradoksālajai attieksmei pret vienatni, radošumu un sasniegumiem.

Savukārt **Anna Žabicka** rakstā “**Ārprāts**” uzmanību pievērš normas un patoloģijas problemātikai. Ārprāta konceptualizācija ir saistīta ar konkrētu sociālu kontekstu, kurā pastāv priekšstati par to, kas ir garīgā veselība. Vienlaikus tā ir arī medicīniska problēma, tādēļ tiek aplūkota mūsdienu Rietumu psihiatrijas pieeja, kas tradicionāli ir balstīta uz biomedicīnisko modeli. Vēsturisks ieskats ārprāta diagnosticēšanā un ārstēšanā atklāj centienus marginalizēt ārprātīgos – izraidīt viņus no sabiedrības vai izolēt speciālās klīnikās. Nozīme ir arī starpkultūru pētījumiem, kas parāda, kā konkrētā kultūra veido jēdziena “ārprāts” saturu un ļauj nodarboties ar starpkultūru psihiatriju un psihiatrisko antropoloģiju. Tas ļauj runāt ne tikai par bioloģiskām un sociālām disfunkcijām, bet arī par kultūrspecifiskiem sindromiem. Turpinājumā aplūkots sociālais konstrukcionisms, sociālā marķēšana un antipsihiatrijas kustība. Nobeigumā tiek secināts, ka, nenoliedzot atsevišķu ārprāta simptomu bioloģisko izcelsmi, to nevar aplūkot kā naturālu fenomenu, bet gan vienīgi kā sociālu veidojumu, kurā ārprātīgie parādās kā intersubjektīvi aģenti, kas aktīvi piedalās ārprāta konceptualizēšanā.

*VENTS Sīlis,
Ivars Neiders*

Par autoriem

Vents Silis

([ORCID 0000-0002-5482-3147](#))

Dr. sc. soc., Mg. phil., Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras docents. Pētnieks un publicists, kura galvenās intereses ir filozofija un filosofiskā antropoloģija, bioētika un veselības socioloģija.

Ivars Neiders

([ORCID 0000-0001-9876-2457](#))

Dr. phil., Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras docents. Lasa lekcijas par kritisko domāšanu, bioētikas un pētniecības ētikas problēmām. Vairāku zinātnisku un populārzinātnisku publikāciju autors. Pētnieciskās intereses: medicīnas ētika un bioētika, ārsta un pacienta komunikācijas ētiskie aspekti, ar ģenētikas attīstību un ar cilvēka uzlabošanu saistītās ētiskās problēmas, neuroētika.

Vija Sīle

([ORCID 0000-0002-5246-3790](#))

Dr. phil., profesore, Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras vadītāja. Darbojas kā lektore un rakstu autore par ētikas un filosofiskās antropoloģijas tematiku. Pētnieciskās intereses: profesionālā ētika dažādās darbības jomās, it īpaši medicīnā, jurisprudencē, politikā, valsts pārvaldē un komunikācijā.

Māra Grīnfelde

([ORCID 0000-0002-3172-5560](#))

Dr. phil., Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras lektore, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta pētniece. Monogrāfijas “Neredzamā pieredze: Žana-Lika Marionas dotības fenomenoloģija” (2016), kā arī vairāku zinātnisku publikāciju autore. Pētnieciskās intereses: mūsdienu franču fenomenoloģija un medicīnas fenomenoloģija, saslimšanas, miršanas, nāves un citu neintencionālu pieredžu analīze.

Ģirts Jankovskis

([ORCID 0000-0002-1662-4593](#))

Dr. phil., Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras lektors, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta pētnieks. Pētnieciskās intereses: vācu klasiskā un mūsdienu filozofija, ētika, bioētika. Piedalījies dažādos zinātniskos projektos, tajā skaitā veicis starpdisciplinārus pētījumus, sadarbojoties ar dizaineriem, māksliniekiem, filmu režisoriem un producentiem.

Uldis Vēgners

(ORCID [0000-0001-5478-5227](https://orcid.org/0000-0001-5478-5227))

Dr. phil., Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras lektors, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta pētnieks. Monogrāfijas “Teodors Celms: fenomenoloģiskie meklējumi” līdzautors (2009) un monogrāfijas “Tagad. Laika pieredzes filozofija” (2016) autors. Pētnieciskās intereses: fenomenoloģijas vēsture, īpaši Edmunda Huserla un Teodora Celma filozofija, laika fenomenoloģija, medicīnas fenomenoloģija.

Laura Bitiniece

(ORCID [0000-0003-1841-3148](https://orcid.org/0000-0003-1841-3148))

Mg. phil., doktora zinātniskā grāda pretendente filozofijā, Rīgas Stradiņa universitātes Humanitāro zinātņu katedras lektore. Pētnieciskās intereses: Platona filozofija, īpaši morālpsiholoģija un politiskā filozofija, ētikas jautājumi antīkajā filozofijā. Nodarbojas ar interaktīvu muzeju veidošanu, strādā arī reklāmas jomā – ir nostiprinājusi interesi par dzīvesmākslas filozofiju.

Edijs Šauers

(ORCID [0000-0003-1178-0199](https://orcid.org/0000-0003-1178-0199))

Mg. phil., Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas departamenta vadītājs, agrāk strādājis universitātes Humanitāro zinātņu katedrā par stundu pasniedzēju. Absolvējis doktora studiju programmu “Filozofija” Latvijas Universitātē. Vairāku rakstu autors par Imanuela Kanta ētiku un estētiku, tostarp saistībā ar medicīnas ētikas problemātiku. Pētnieciskās intereses: estētikas ētiskie aspekti, I. Kanta filozofija.

Ginta Vēja

Mg. phil., Latvijas Universitātes doktorante filozofijā, pieaicinātā pasniedzēja. Pētnieciskās intereses: feministiskā fenomenoloģija, ētika, medicīnas filozofija.

Anna Žabicka

(ORCID [0000-0003-0051-7379](https://orcid.org/0000-0003-0051-7379))

Mg. sc. soc. sociālajā antropoloģijā, ar Fulbraita stipendijas atbalstu turpina studijas Veinas Valsts universitātē ASV. Pētnieciskās intereses: medicīnas antropoloģija ar galveno virzienu novecošanas, nāves un garīgās veselības pētniecībā.

Saturs

Priekšvārds	5
<i>Māra Grīnfelde</i> . ĶERMENIS UN MIESA	15
Ievads	15
Izpratne par ķermeni kā mašīnu	18
Ķermenis un miesa: fenomenoloģiskais skatījums uz ķermeni	21
Ķermeņa un miesas nošķīrums	23
Dzīvotā ķermeņa un pasaules saistība	25
Fenomenoloģiskā skatījuma uz ķermeni priekšrocības	29
Ķermenis kā sociāli valodisks konstrukts: fenomenoloģiskās pieejas ķermenim kritika	35
Nobeigums	39
<i>Vents Sīlis</i> . SEKSUALITĀTE	43
Ievads	43
Divas teorētiskās pieejas	44
Zigmunda Freida psihoseksuālās attīstības teorija	45
Vēsturisks atskats uz seksualitātes filosofiju	50
Mūsdienu seksualitātes diskurss	59
Nobeigums	67
<i>Ginta Vēja</i> . DZIMUMS UN DZIMTE	71
Ievads	71
Dzimumdiferences <i>darināšana</i>	76
Lilijas un rozes: dzimumu dimorfisms	76
“Viena dzimuma / miesas” modelis	80
“Visaptverošais dzimums”	82
Bioloģiskais determinisms un tā kritika	84
Dzimuma un dzimtes nošķīrums	88
Dzimuma / dzimtes sistēma	89
Dzimtes <i>darināšana</i> : socializācijas teorijas	90
Dzimuma / dzimtes nošķīruma kritika	95
Bioloģiskais fundamentisms	96
Varbūt dzimums vienmēr jau bijis dzimte?	100
Nobeigums	103

<i>Ivars Neiders. CILVĒKA UZLABOŠANA</i>	111
Ievads	111
Kas ir uzlabošana?	112
Kā cilvēki var tikt uzlaboti?	117
Lietu uzlabošana un cilvēka uzlabošana	121
Cilvēka daba un uzlabošana	124
Nobeigums	131
<i>Uldis Vēgners. LAIKS</i>	135
Ievads	135
Laika īstā daba	136
Maktagarts un viņa A un B sērija	137
A teorija un B teorija	140
Laika pieredze	148
Kinematogrāfiskais modelis	150
Retencionālais modelis	152
Ekstensionālais modelis	154
Nobeigums	157
<i>Edijs Šauers. TELPA</i>	161
Ievads	161
Telpa un vieta	164
Telpa kā uztveres forma	165
Pavērsiens uz telpas miesu un vietu	170
Telpa un cilvēka ķermenis	170
Telpa kultūras simbolu un zīmju formās	173
Kibertelpas virtuālā estētika	176
Telpas jaunie izaicinājumi un metamorfozes	176
Citas telpas: vietas sociālā vara un domāšanas teritorija	176
Telpas metafora zināšanu telpā	179
Dzīves labirints	181
Nobeigums	182
<i>Ģirts Jankovskis. VALODA</i>	185
Ievads	185
Valoda kā dabiski dota vai cilvēku radīta	186
Valodas raksturojums Vecajā Derībā	187
Mītu radīšana vai rašanās	192
Valodas raksturojums cilvēka uztverē	196
Valoda kā instruments	197
Valoda kā medijs	198
Valoda kā esamība	199
Nobeigums	201

<i>Vija Šīle. SPĒLE</i>	205
Ievads	205
Pētniecība un spēles jēdziens	207
<i>Homo ludens</i>	210
Spēle un socioloģija	212
“Spēles, ko spēlē cilvēki”	216
Ikdienas prakses: sevis izrādīšana	220
Gidenss <i>par</i> un <i>pret</i> Gofmani	224
Māksla kā simbols, spēle un svētki	225
Nobeigums	228
<i>Laura Bitīniece. DZĪVESMĀKSLA</i>	231
Ievads: divi mūsdienu stāsti	231
Antīkā pasaule – dzīvotā filosofija	237
Kiniķi	238
Skeptiķi	241
Epikūrieši	242
Stoīķi	248
Pjērs Ado un garīgie vingrinājumi antīkajā filosofijā	252
Tagadnes mirklis	255
Dialoga māksla	256
Sagatavošanās nāvei	257
Skats no augšas	257
Nobeigums: Izolētība un bailes no vienatnes.	
Mūsdienu <i>self-help</i> literatūras piemērs	258
<i>Anna Žabicka. ĀRPRĀTS</i>	265
Ievads	265
Ārprāts Rietumu psihiatrijā	268
No ārprāta līdz garīgai slimībai	269
Ārprāts, kultūra un psihiatrija	275
Ārprāts sociālajās zinātnēs	277
Starpkultūru psihiatrija un psihiatriskā antropoloģija	277
Sociālais konstrukcionisms, sociālā marķēšana un antipsihiatrijas kustība	282
Sociālais reālisms	286
Nobeigums	289
Summary	293